

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku
a zemím západního Balkánu)

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní
politiky a vnějších vztahů EU)

Ing. Mgr. Karel Hlaváček

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

OBSAH

<i>OBSAH</i>	2
<i>EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ</i>	2
<i>Hlavní body Agendy SZBP EU</i>	6

EVROPSKÁ UNIE A POLITIKA ROZŠÍŘENÍ

(Vztah k Islandu, Turecku a zemím západního Balkánu)

KOSOVO: STUDIE PROVEDITELNOSTI SAA

Pozadí

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

Poté, co v lednu 2012 byl s Kosovem zahájen vízový dialog a v únoru 2012 došlo k úspěchu při jednáních Kosova se Srbskem (representace Kosova na regionálních fórech, technický protokol o společné správě hranic) se EU rozhodla vůči Kosovu učinit další vstřícný krok.¹

Aktuálně

Dne 27. března 2012 oznámil eurokomisař pro rozšíření Štefan Füle v Prištině zahájení studie proveditelnosti k uzavření stabilizační a asociační dohody mezi EU a Kosovem. Podle Füleho studie povede „k otevření nové éry ve vztazích EU-Kosovo“.² Pro uzavření stabilizační a asociační dohody bude Kosovo muset zdokonalit fungování právního státu, státní správy, rozvoj musí zaznamenat též obchod a ekonomika.

TURECKO-KYPR: SEVEROKYPERSKÁ OTÁZKA

Pozadí

Kypr je již od roku 1974 – po vojenském puči podporovaném z Athén a vojenském zásahu Turecka – de facto rozdělen na severní část ovládanou kyperskými Turky a jižní část obývanou převážně kyperskými Řeky. Pobíhají mezi nimi rozhovory zprostředkované OSN, ty nicméně nedosahují žádných pokroků. Rozdělený Kypr s sebou nese problémy; k poslednímu výraznějšímu dění došlo v září 2011 v souvislosti se zamýšlenou těžbou plynu Kyprem, kdy Turecko pohrozilo vojenským zásahem v případě zahájení těžby, protože podle něho mají právo na podíl na těžbě také obyvatelé Severního Kypru.³

Aktuálně

V druhé polovině roku 2012 se Kypr ujme předsednictví v Radě EU. V souvislosti s tím roste tlak mezinárodního společenství i Turecka na sjednocení ostrova. Generální tajemník OSN Pan Ki-Mun chce, aby bylo dosaženo dohody do 1. července 2012. Tlak vyvíjí i Turecko, které v případě převzetí předsednictví v Radě EU Kyprem bez vyřešení sjednocení země chce přerušit s EU přístupové rozhovory až do začátku roku 2013. Navíc sahá k tvrdé rétorice: podle tureckého ministra pro evropské záležitosti Egemena Bagise připadají v úvahu tři alternativy. Prvními dvěma jsou sjednocení země nebo vytvoření dvou nezávislých států. V případě, že nebude dosaženo kompromisu, zváží Turecko připojení Severního Kypru k Turecku. Takové řešení by ale bylo nepřijatelné nejen pro EU (Severní Kypr je právně vzato území EU), ale i pro obyvatele Severního Kypru (54 % se podle průzkumů veřejného mínění staví proti takovému řešení). Bagisova slova jsou nicméně často interpretována jako

¹ Přehled SZBP únor 2012, Srbsko-Kosovo: zastoupení Kosova na mezinárodních fórech, [ZDE](#).

² SETimes.com, 29. 3. 2012, EU: Kosovo needs to maintain momentum, [ZDE](#).

³ Pro kontext (historie, vztahy EU-Severní Kypr, Kypr-Turecko, EU-Turecko) viz Přehled SZBP září 2011, Vyhrocení vztahů Turecko-Kypr, [ZDE](#). Zhodnocení aktivit EU na Kypru aktuálně přinesl Euobserver ([ZDE](#)).

pouhá taktika, nikoli jako skutečný záměr.⁴ Šance na vyřešení severokyperského problému v daném termínu nicméně nejsou velké.

AFET: PŘÍSTUPOVÉ PROCESY

Pozadí

Dne 29. února 2012 jednal Zahraniční výbor Evropského parlamentu (AFET) o přístupovém procesu některých balkánských zemí.⁵ Konečným výstupem těchto jednání by měla být usnesení pléna Evropského parlamentu (EP) k situaci v jednotlivých zemích, která EP tradičně vydává v reakci na hodnocení politiky rozšíření Evropskou komisí. Plénum by mělo o těchto otázkách hlasovat 29. března 2012.

Srbsko

AFET přivítal doporučení Rady pro všeobecné záležitosti udělit Srbsku kandidátský status; pokud bude Srbsko pokračovat v reformním procesu, doporučují zahájit přístupové rozhovory co nejdříve. Znepokojení vyjádřili europoslanci k situaci v severním Kosovu, kde se místní Srbové staví jak proti kosovským úřadům, tak proti misi Eulex Kosovo a silám KFOR.⁶

Černá Hora

Europoslanci přivítali rozhodnutí Evropské rady zahájit s Černou Horou přístupové rozhovory v červnu 2012. Znepokojení vyjádřili nad přetrvávající korupcí a organizovaným zločinem.⁷

Bosna a Hercegovina

AFET vítá politickou dohodu z prosince 2012 na vytvoření vlády a na státním rozpočtu, celkově je ale „znepokojen omezeným pokrokem“. Podle zpravodajky Doris Packové (EPP) jsou v Bosně a Hercegovině dva velké problémy: majetek armády (jedná se o neshodu na způsobu registrace dosud nezaregistrovaného majetku armády) a státní majetek (jedná se o neshodu na rozdělení majetku mezi různé úrovně federativně uspořádaného státu).⁸

Turecko

⁴ Euractiv.com, 6. 3. 2012, Turkey says it could annex northern Cyprus, [ZDE](#). SETimes.com, 6. 3. 2012, Cyprus annexation talks spark debate, [ZDE](#).

⁵ Dokumenty, z nichž jednání vycházelo a z nichž vychází tento text, jsou návrhy usnesení, tj. jejich podoba se ještě může měnit.

⁶ Návrh usnesení EP k Srbsku k dispozici [ZDE](#). Viz také tiskovou zprávu Evropského parlamentu, [ZDE](#).

⁷ Návrh usnesení EP k Černé Hoře k dispozici [ZDE](#). Viz také tiskovou zprávu Evropského parlamentu, [ZDE](#).

⁸ Návrh usnesení EP k Bosně a Hercegovině k dispozici [ZDE](#). Viz také tiskovou zprávu Evropského parlamentu, [ZDE](#).

AFET se staví za posilování vztahů EU s Tureckem a zdůrazňuje rostoucí roli Turecka na mezinárodním poli; Turecko je však také vyzýváno k řešení kurdské otázky, zlepšení vztahů s Arménií a Kyprem.⁹

CHORVATSKO: POKROK V RATIFIKACI PŘÍSTUPOVÉ SMLOUVY

Pozadí

Po podepsání přístupové smlouvy Chorvatska dne 9. prosince 2011 se rozběhl proces její ratifikace: v lednu 2012 proběhlo v Chorvatsku referendum, v němž voliči vstup do EU schválili vyjádřily, ratifikace začala také v jednotlivých členských státech.¹⁰

Aktuálně

Ratifikační proces v samotném Chorvatsku pokračoval v březnu 2012 ratifikací Přístupové smlouvy Saborem (chorvatským parlamentem). Sabor se k ratifikaci Přístupové smlouvy vyslovil na svém jednobodovém zasedání v pátek 9. března 2012. Přístupová smlouva byla na tomto zasedání jednomyslně schválena všemi 136 přítomnými poslanci (ze 151), což dokládá jasný proevropský postoj chorvatské politické reprezentace.¹¹ Z chorvatské strany byla ratifikace posledním přímým aktem před samotným vstupem do EU, který se má dle předpokladů uskutečnit k 1. červenci 2013.

Přístupová smlouva musí být ratifikována také všemi stávajícími členskými státy EU. K 15. březnu 2012 byla Přístupová smlouva ratifikována Slovenskem, Maďarskem, Bulharskem, Itálií, Maltou a ČR, tedy již šesti z celkových 27 stávajících členských států.¹² Přístupová smlouva byla schválena dne 1. února 2012 ve Slovenské národní radě,¹³ dne 13. února v Národním shromáždění Maďarska,¹⁴ dne 17. února v Národním shromáždění Bulharska,¹⁵ dne 15. února v italské Poslanecké sněmovně a dne 29. února v tamějším Senátu¹⁶ a 5. března v Parlamentu Malty;¹⁷ 15. března 2012 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.¹⁸ Přístupová smlouva byla v uvedených parlamentech schválena naprostými většinami napříč stranickým spektrem.

---

⁹ Návrh usnesení EP k Turecku k dispozici [ZDE](#). Viz také tiskovou zprávu Evropského parlamentu, [ZDE](#).

¹⁰ Pro informace o podepsání přístupové smlouvy viz Přehled SZBP prosinec 2011, [ZDE](#), pro informace o referendu o vstupu do EU viz Přehled SZBP leden 2012, [ZDE](#).

¹¹ Europolitics 4381, 9.3.2012, Croatia ratifies EU accession treaty.

¹² Balkaninsight.com, 9.3.2012, Croatia Parliament Ratifies EU Accession Treaty, [ZDE](#).

¹³ Národná rada Slovenskej republiky, 1.2.2012, [ZDE](#).

¹⁴ Delegation of the European Union to the Republic of Croatia, Hungarian Parliament Ratifies Croatia's Accession Treaty, 14.2.2012, [ZDE](#).

¹⁵ Delegation of the European Union to the Republic of Croatia, Bulgarian Parliament Ratifies Treaty of Croatia's Accession to European Union, 17.2.2012, [ZDE](#).

¹⁶ Delegation of the European Union to the Republic of Croatia, Italian Senate ratifies Croatia's Accession Treaty, 29.2.2012, [ZDE](#).

¹⁷ Delegation of the European Union to the Republic of Croatia, Maltese Parliament Ratifies Croatia's Accession Treaty, 6.3.2012, [ZDE](#).

¹⁸ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 15. 3. 2012, [ZDE](#).

Předpokládaný vývoj

Předpokládá se, že přístupová smlouva bude ratifikována ve všech stávajících členských státech během roku 2012 tak, aby bylo umožněn vstup Chorvatska k plánovanému datu 1. července 2013

HLAVNÍ BODY AGENDY SZBP EU

(Aktivity v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a vnějších vztahů EU)

SUMMIT K JADERNÉ BEZPEČNOSTI V SOULU**Popis problematiky**

Ve dnech 26. – 27. března 2012 se v jihokorejském Soulu konal summit k jaderné bezpečnosti za účasti představitelů 53 států a mezinárodních organizací včetně USA. Summit navazuje na washingtonské setkání na nejvyšší úrovni z roku 2010.

EU v oblasti jaderné bezpečnosti přijala v roce 2003 strategii proti šíření zbraní hromadného ničení (podle níž např. v dohodách se třetími zeměmi figurují dodatky o nešíření zbraní hromadného ničení), tématu se dotýká i strategie boje proti terorismu z roku 2005. Po tsunami a následné havárii v japonské atomové elektrárně Fukušima¹⁹ EU spustila testy bezpečnosti jaderných elektráren na území EU, Švýcarska a Ukrajiny.²⁰ Testy byly dokončeny k 31. prosinci 2011 a podle jejich výsledků všechny jaderné elektrárny splňují požadované bezpečnostní standardy.²¹ Způsob testování jaderných elektráren byl nicméně kritizován např. ze strany hnutí Greenpeace pro údajně chybějící evaluaci připravenosti na krizové reakce a pro nedostatečnou analýzu možností teroristických útoků.²²

Výstupy summitu

Setkání se soustředilo na strategie ochrany před využitím zbraní hromadného ničení teoretickými skupinami. Hlavním cílem pravidelného konání summitů (jednou za dva roky) je přimět mezinárodní společenství k závazkům v této oblasti a zajistit revizi jejich plnění; např. přimět státy přijmout či rychleji ratifikovat již existující úmluvy na úrovni OSN.²³ Washingtonský summit v tomto smyslu přiměl k určitým závazkům 32 států; summit v Soulu přinesl revizi těchto závazků (ČR např. od washingtonského

¹⁹ Základní informace o havárii v Přehled SZBP březen 2011, Japonsko, [ZDE](#).

²⁰ Tisková zpráva ESVČ, 2012 Seoul Nuclear security summit - beyond security towards peace, [ZDE](#).

²¹ Europolitics 4340, 12. 1. 2012, All EU power stations safe, according to national regulators.

²² Europolitics 4345, 19. 1. 2012, Greenpeace misses tests on off-site emergency preparedness.

²³ Např. „Convention on the physical protection of nuclear material“ (přijaly všechny státy EU, členem je i Euratom, bližší informace [ZDE](#)), existují ale i další, seznam k dispozici [ZDE](#).

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

summitu provedla změnu typu paliva ve výzkumných reaktorech) a některé nové závazky.²⁴

Očekávaný vývoj

Příští summit k jaderné bezpečnosti se bude konat v roce 2014 v Nizozemsku.

SUMMIT EU-JIŽNÍ KOREA

Popis problematiky

Vztahy s Jižní Koreou se v posledních letech dynamicky vyvíjejí: v roce 2010 byla podepsána nová rámcová dohoda upravující vzájemné vztahy²⁵ a dohoda o volném obchodu²⁶ (FTA), jejíž uzavření bylo často interpretováno jako možný počátek obchodního průlomu EU do Asie, a vzájemné vztahy byly povýšeny na úroveň „strategického partnerství“.²⁷ FTA prozatím funguje od 1. července 2011, nicméně na „plnou implementaci“ se kvůli technickým problémům stále čeká.²⁸

Výstupy summitu

Dne 28. března 2012 se v Soulu na okraji summitu k jaderné bezpečnosti konal summit EU-Jižní Korea, na němž došlo především k revizi výše zmíněných úspěchů. Summit s Jižní Koreou byl součástí snah EU o další obchodní dohody s rozvíjejícími se zeměmi Asie, především sdružení ASEAN. EU v současnosti vede rozhovory o FTA se Singapurem a Malajsíí (s oběma zeměmi od roku 2010), začátek vyjednávání s Vietnamem plánovaný původně již na rok 2011 je zatím odsouván.²⁹

MALI: STÁTNÍ PŘEVRAŤ

Popis problematiky

Ve vztazích EU s Mali dominuje především téma rozvojové spolupráce (pro období 2008-2013 se jedná o částku 583 milionů eur): EU poskytuje rozpočtovou podporu, přispívá např. k decentralizaci státní správy či rozvoji infrastruktury, a to zejména s ohledem na sever země, který je dlouhodobě z etnických³⁰ důvodů nestabilní.³¹

²⁴ Přehled těchto závazků je možné stáhnout z webu summitu ([ZDE](#)) pod odkazem „Key facts on the Seoul Nuclear Security Summit“, společné prohlášení summitu k dispozici [ZDE](#).

²⁵ V českých státech EU nadále probíhá ratifikace dohody, tj. vzájemné vztahy dosud upravuje původní dohoda z roku 2001. Webové stránky ESVČ, 4. 4. 2012, [ZDE](#).

²⁶ Informace o obchodní výměně mezi EU a Jižní Koreou k dispozici [ZDE](#).

²⁷ Přehled SZBP říjen 2010, Summit EU-Jižní Korea, [ZDE](#).

²⁸ Společné prohlášení ze summitu k dispozici [ZDE](#).

²⁹ Europolitics 4393, 27. 3. 2012, Van Rompuy and Barroso in FTA push in Seoul. Europolitics 4388, 20. 3. 2012, Seoul summit to tackle trade and cooperation.

³⁰ Vztahy mezi etnickými skupinami v Mali jsou historicky velmi tolerantní a nekonfliktní. Výjimku představují Tuaregové (7% obyvatelstva), kteří obývají pouštní oblasti na severu země a jsou již tradičně v opozici proti centrální vládě nejen v Mali, ale i v dalších státech oblasti.

³¹ Eeas.europa.eu, EU Relations with Mali, 3.4.2012, [ZDE](#).

V polovině ledna 2012 došlo opět k projevům etnické nestability: v severním regionu Mali (Azawad) došlo k **ozbrojenému povstání etnické menšiny Touaregů** (Národní hnutí za osvobození Azawadu, MNLA). MNLA v konfliktu využívá zkušeností a těžkých zbraní z libyjské občanské války.³² Konflikt si od ledna do počátku dubna 2012 vyžádal několik stovek obětí a na dvě stě tisíc uprchlíků.³³ Dne 21. března 2012 zahájila v Mali tamější armáda **úspěšný státní převrat**. Jako hlavní důvod armáda uvedla nedostatečnou podporu ze strany vlády v probíhajícím konfliktu s Tuaregy.³⁴ Do čela Mali se postavil tzv. Národní výbor pro obnovu demokracie a státu (CNRDR).³⁵

Reakce EU a mezinárodního společenství

EU reagovala na situaci v Mali u příležitosti zasedání Rady dne 23. března 2012³⁶ a dne 26. března 2012 prohlášením tiskového mluvčího vysoké představitelky Unie;³⁷ v obou případech EU převrat ostře odsoudila a vyzvala k návratu k ústavnímu pořádku. Komise navíc pozastavila poskytování prostředků rozvojové spolupráce (nikoli ale pomoci humanitární).³⁸ Přebrot tvrdě odsoudilo i mezinárodní společenství: USA³⁹ stejně jako EU pozastavily veškeré rozvojové projekty, Africká unie pozastavila Mali členství,⁴⁰ Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS) zmrazilo Mali účty a uzavřelo hranice.

Očekávaný vývoj

Dne 1. dubna CNRDR ohlásil, že ústava znovu nabude platnosti a budou vypsány nové volby, jichž se sám nebude účastnit.⁴¹

DOPLŇOVACÍ VOLBY V BARMĚ/MYANMARU

Popis problematiky

EU se v lednu 2012 v reakci na měnící se vnitropolitickou situaci (např. v tiskové zprávě Komise se píše o „pozoruhodném přechodu k systému více stran, který „dosud probíhal v míru a řádně“⁴²) rozhodla zrušit zákaz vydávání víz pro prezidenta,

³² Thinkafricapress.com, The Causes of the Uprising in Northern Mali, 6.2. 2012, [ZDE](#).

³³ Pro obecné informace o Mali viz např. profil země na webových stránkách BBC, [ZDE](#).

³⁴ Bbc.co.uk, Renegade Mali soldiers announce takeover, 22.3.2012 k dispozici [ZDE](#).

³⁵ CNRDR se dne 21. března zmocnil prezidentského paláce, státní televize, kasáren a dalších objektů v hlavním městě Bamaku. Následujícího dne 22. března CNRDR převzal kontrolu nad centrální vládou v zemi, zastavil platnost ústavy a rozpustil státní instituce. Pouhý měsíc před řádnými prezidentskými volbami tak byl prezident Amadeu Tomani Touré donucen se ukrýt a v čele státu byl nahrazen vůdcem CNRDR, kapitánem Amadeu Sanktem. CNRDR deklarovala, že u moci zůstane, dokud se jí nechopí nová demokraticky zvolená vláda. Bbc.co.uk, Mali coup leader Sanogo 'will not cling to power', 32.3.2012 k dispozici [ZDE](#).

³⁶ Závěry Rady k dispozici [ZDE](#).

³⁷ Prohlášení mluvčího vysoké představitelky Evropské unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku k dispozici [ZDE](#).

³⁸ Tisková zpráva Evropské komise k dispozici [ZDE](#).

³⁹ Vyjádření Ministerstva zahraničí USA k dispozici [ZDE](#).

⁴⁰ Vyjádření The Peace and Security Council of the African Union k dispozici [ZDE](#).

⁴¹ Bbc.co.uk, West African Ecows leaders impose Mali sanctions, 2.4.2012 k dispozici [ZDE](#).

⁴² Tisková zpráva Komise, 29. 3. 2012, The EU deploying an expert team for the by-elections in Myanmar, [ZDE](#).

Kontakt:

Karel Hlaváček, tel. 2242, email: hlavacekk@psp.cz

Štěpán Pecháček, tel. 2226, email: pechacek@psp.cz

jeho zástupce, členy vlády a předsedy obou komor parlamentu; s dalšími kroky EU vyčkávala na doplňovací parlamentní volby, v nichž se rozhodovalo o obsazení 45 z více než 500 křesel v obou komorách legislativního tělesa.⁴³

Dne 1. dubna 2012 došlo ke konání voleb. EU do Barmy vyslala expertní tým za účasti poslanců Evropského parlamentu.⁴⁴ Volby sice podle pozorovatelů provázely praktiky neslučitelné s demokratickými standardy, proběhly však v pokojné atmosféře. Vedoucí pozorovací mise Malgorzata Wasilewska nicméně upozornila na fakt, že se nejednalo o klasickou dlouhodobější přítomnost pozorovatelů, ale pouze hodnocení volebního dne.⁴⁵ Doplňovací volby vyhrála Národní liga pro demokracii, strana prominentní disidentky a laureátky Nobelovy ceny za mír Aun Schan Su Ťij, která obsadila podle vlastních tvrzení 43 ze 45 křesel, podle oficiálních výsledků 40 ze 45 křesel.⁴⁶

Jednání v institucích EU

EU reagovala prohlášením vysoké představitelky Unie Catherine Ashtonové, která k provedení voleb gratuluje a „těší se na navázání nových kooperativních vztahů, pokud reformy budou pokračovat“.⁴⁷ O Barmě se bude jednat na příštím zasedání Rady; hlavním předmětem jednání zřejmě bude případné zrušení či pozastavení sankcí. K tomu již vyzvalo EU Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN). Kroky Rady nelze předjímat, protože členské státy dosud nebyly ve svých postojích jednotné: vstřícnější politiku vůči Barmě při lednových jednáních prosazovaly např. Francie a Švédsko, ČR se spolu s Velkou Británií stavěla spíše za opatrný přístup s tím, že se ze strany vládnoucího režimu pravděpodobně jedná pouze o zástěrku, nikoli o skutečné reformy.

BĚLORUSKO: ZPŘÍSNĚNÍ SANKCÍ, DIPLOMATICKÁ VÁLKA

Popis problematiky

Vztahy s Běloruskem jsou od sporných prezidentských voleb z prosince 2010 vzhledem k tamní zhoršující se lidskoprávní situaci napjaté. EU aktuálně požaduje zejména propuštění 12 osob, které považuje za politické vězně, v obecnější rovině zastavení represí vůči občanské společnosti a opozici vůbec.⁴⁸ Toho se nicméně nedaří dosáhnout a Bělorusko se tak vedle Sýrie a Íránu zařadilo mezi státy, vůči nimž EU v posledních měsících vede nejaktivnější sankční politiku: na zasedání Rady 23. ledna 2012 se EU rozhodla rozšířit kritéria pro zařazení na seznam sankcionovaných osob⁴⁹

⁴³ Přehled SZBP leden 2012, Barma/Myanmar: zmírnění sankcí, [ZDE](#).

⁴⁴ Tisková zpráva Komise, 29. 3. 2012, The EU deploying an expert team for the by-elections in Myanmar, [ZDE](#).

⁴⁵ Telegraph.co.uk, 1. 3. 2012 Burma: Aung San Suu Kyi 'wins seat' in historic elections, [ZDE](#).

⁴⁶ FT.com, 3. 4. 2012, Myanmar's president praises poll result, dostupné přes vyhledávač Google.

⁴⁷ Prohlášení Catherine Ashtonové k dispozici [ZDE](#).

⁴⁸ Factsheet o aktuálním stavu vztahů EU-Bělorusko, 23. 3. 2012, [ZDE](#).

⁴⁹ Přehled SZBP leden 2012, Bělorusko: zpřísnění sankcí a Zasedání FAC: sankce vůči Íránu, Sýrii a Bělorusku, [ZDE](#).

a na zasedání Rady 27. února 2012 EU využila rozšíření kritérií a rozšířila seznam sankcionovaných (zmrazením prostředků a zákazem cestování) o dalších 21 osob, např. soudců a vysoce postavených policejních činitelů.⁵⁰

Aktivní je ale i politika podpory občanské společnosti, která má ukázat, že sankce EU nesměřují vůči občanům země: stále platná (od června 2010) je nabídka na zahájení dialogu o vízové liberalizaci, (na níž ale běloruské úřady dosud nereagovaly⁵¹), na podporu občanské společnosti pro období 2011-2013 je po nedávných navýšeních prostředků k dispozici 19,3 milionů eur.⁵²

V reakci na sankční politiku EU běloruský prezident Lukašenko zahájil dne 28. února „diplomatickou válku“: vypověděl ze země polského velvyslance a vedoucího stálé mise EU a současně stáhl své diplomatické zástupce z Bruselu a Varšavy. Na tento krok EU odpověděla recipročním stažením všech velvyslanců členských států z Minsku a běloruští velvyslanci byli v členských státech předvoláni před ministry zahraničí.⁵³

Jednání v institucích EU

Bělorusko bylo projednáváno i na zasedání **Rady** ve dnech 22.-23. března 2012. Rada rozhodla o zařazení dalších 12 osob na sankční seznam, zmrazením prostředků bylo postiženo rovněž 29 hospodářských entit.⁵⁴

Dne 29. března 2012 schválil k Bělorusku usnesení **Evropský parlament** (EP), který kromě výše zmíněných témat protestuje proti nedávno vykonanému trestu smrti na dvou osobách odsouzených za přípravu bombového útoku v minském metru v dubnu 2011. V této souvislosti EP vyzývá k bezodkladnému zavedení moratoria na trest smrti v Bělorusku. V souvislosti se sankční politikou EP přísnější sankce vítá a vyzývá k zavedení dalších restriktivních opatření včetně cílených sankcí ekonomických nebo zvážení iniciace odejmutí pořadatelství hokejového mistrovství světa v roce 2014.⁵⁵

Téhož dne zahájil **eurokomisař** pro politiku sousedství Štefan Füle dialog o modernizaci na setkání s představiteli běloruské opozice a občanské společnosti.⁵⁶

Předpokládaný vývoj

⁵⁰ Závěry Rady, 27. 2. 2012, [ZDE](#). Kritizován je fakt, že na sankční seznam nebyl z důvodů slovinského ekonomického zájmu zařazen prominentní běloruský oligarcha a majitel fotbalového klubu, který je považován za sponzora režimu.

⁵¹ Oficiální rozhovory tedy neprobíhají, členské státy nicméně usilují o liberalizaci v rámci flexibility stávajícího vízového režimu.

⁵² Viz vládní dokument Záznam z jednání Rady pro zahraniční záležitosti (FAC) 31.1.2011.

⁵³ Euractiv.com, 29. 2. 2012, EU withdraws ambassadors from Belarus, [ZDE](#).

⁵⁴ Tisková zpráva Rady, 23. 3. 2012. Member stated tighten sanctions against Iran and Belarus. [ZDE](#).

⁵⁵ Usnesení EP k Bělorusku, 29. 3. 2012, [ZDE](#), také tisková zpráva EP, 29. 3. 2012, [ZDE](#).

⁵⁶ Jedná se o platformu pro výměnu názorů na běloruskou modernizaci mezi EU a představiteli běloruské občanské společnosti. Tisková zpráva Komise, 29. 3. 2012, [ZDE](#).

Velvyslanci členských států EU by se do Běloruska měli vrátit v průběhu dubna 2012, pokud nenastanou nečekané okolnosti.⁵⁷ ČR se staví za to, aby návrat byl podmíněn rovněž návratem zástupců Polska a EU do Minsku. Rada bude vůči Bělorusku zvažovat další kroky; ČR se podobně jako EP staví za sankční kroky vůči firmám blízkým prezidentu Lukašenkovi, případně bojkot hokejového mistrovství světa v Minsku.⁵⁸

ÍRÁN: JADERNÝ PROGRAM, PARLAMENTNÍ VOLBY

Popis problematiky

Írán a jeho jaderný program stojí v posledních měsících v popředí zájmu EU i mezinárodního společenství. Poslední výrazná akce EU se odehrála na zasedání Rady dne 23. ledna 2012, kdy bylo vůči Íránu vzhledem k odmítání spolupráce s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii zavedeno ropné embargo a zákaz dovozu petrochemických produktů, jež začnou platit k 1. červenci 2012.⁵⁹ Prioritní postavení Íránu v SZBP i tvrdost přijatých sankcí lze klást do souvislosti s hrotící se rétorikou Izraele, který se jaderným programem cítí ohrožen; v posledních týdnech se stále častěji hovoří o možném preventivním úderu ze strany Izraele proti íránským jaderným zařízením. Podle think tanku International Crisis Group, zabývajícího se primárně prevencí konfliktů, se vojenská konfrontace jeví „stále nepravděpodobná, avšak riziko je vyšší než kdykoli dříve“.⁶⁰ Snahou EU přitom je vojenské konfrontaci zabránit a prosadit diplomatické řešení problému.⁶¹

Vývoj zaznamenává také vnitropolitická situace v Íránu, kde dne 2. března 2012 proběhly parlamentní volby.⁶² Poslední výraznou vnitropolitickou událostí byly prezidentské volby z června 2009, v nichž zvítězil konzervativní⁶³ Mahmúd Ahmadínežád a po kterých došlo k rozsáhlým protestům, zákrokům proti reformistickým silám a delegitimizaci režimu; tato delegitimizace byla interpretována mimo jiné jako „boj tradice a modernity“, „konzervativců a reformistů“ či „krize důvěry mezi vládou a velkou částí populace“. Politicky byla země nakonec za použití tvrdých prostředků (např. věznění reformistických představitelů) a přes protesty mezinárodního společenství včetně EU stabilizována a byl uchován konzervativní styl režimu.⁶⁴

⁵⁷ Euobserver.com, 30. 3. 2012, EU ambassadors returning to Belarus, [ZDE](#).

⁵⁸ Mandát Rady pro zasedání Rady pro zahraniční věci 22. – 23. března 2012.

⁵⁹ Přehled SZBP leden 2012. Írán: zpřísnění sankcí a Zasedání FAC: sankce vůči Íránu, Sýrii a Bělorusku, [ZDE](#).

⁶⁰ Crisisgroup.org, 23. února 2012. In Heavy Waters: Iran's Nuclear Program, the Risk of War and Lessons from Turkey, [ZDE](#).

⁶¹ EU vůči Íránu vede dvoukolejnou politiku (kterou lze nazvat politikou „cukru a biče“): na jedné straně diplomacie, na straně druhé sankce.

⁶² Parlamentní volby v Íránu nehrají stejnou roli jako v západních demokraciích; pro pochopení této role by bylo třeba hlouběji pochopit íránský politický systém a společenskou situaci. Úvodem do problematiky může být např. informace BBC ([ZDE](#)), hlubší aktuální vhléd nabízí např. analýza EUISS ([ZDE](#)).

⁶³ Pojem „konzervativní“ zde nese význam „nesoucí tradici postšáhovského režimu v Íránu“; tj. je zcela odlišný od významu pojmu v západním kontextu. Současně tento pojem popírá rétoriku íránského režimu, který sám sebe stále pojímá jako „revoluční“ (např. titulatura nejvyššího představitele zní „nejvyšší vůdce islámské revoluce“).

⁶⁴ Přehled SZBP červen 2009, Írán, [ZDE](#).

Jednání v rámci mezinárodního společenství a EU

Dne 6. března 2012 odpověděla vysoká představitelka Unie Catherine Ashtonová – jednající v tomto případě jménem skupiny 5+1 (stálí členové Rady bezpečnosti OSN plus Německo) – dopisem⁶⁵ na předešlou íránskou nabídku k jednání; ta by měla začít „co nejdříve“. K situaci se vyjádřila také Rada bezpečnosti OSN, která vyzvala k zahájení rozhovorů, jež by dospěly ke „konkrétním výsledkům“.⁶⁶ Např. francouzský ministr zahraničí ale vyjadřuje skepticismus – podle něho Írán nadále používá „dvojí jazyk“. Podle amerického prezidenta Baracka Obamy se otevírá „okénko příležitosti, v němž je ještě možno nalézt diplomatické řešení“.⁶⁷

Vnitropolitická situace v Íránu

Parlamentní volby v Íránu nepřinesly žádné překvapení. Nejradikálnější reformistické strany se voleb nesměly účastnit, omezeno bylo svobodné sdružování představitelů dalších stran.⁶⁸ Volby je tak možno interpretovat nikoli jako souboj mezi konzervativci a reformisty, nýbrž jako soupeření mezi dvěma tábory konzervativců: výsledky mohly buď posílit postavení prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda, nebo nejvyššího vůdce íránské revoluce ajatolláha Alího Chameneího. Z tohoto hlediska se vítězem voleb stal Chameneí – podle některých komentářů výsledky voleb znamenají, že Írán bude ovládnut jednou stranou, což Chameneímu umožní prezidentský úřad „zcela eliminovat“.⁶⁹ Důsledky parlamentních voleb pro zahraniční politiku Íránu pravděpodobně zůstanou omezené.

EU reagovala na výsledky voleb rozpolceně: např. Catherine Ashtonová se tradičně k volbám vyjadřuje formou oficiálního prohlášení, tentokrát však žádné nevydala. Důvodem může být i její aktuální snaha směřující k co nejbližšímu datu zahájení rozhovorů o jaderném programu Íránu (viz výše). Podle předsedy Evropského parlamentu Martina Schulze ale volby „nesplňovaly ani minimální demokratické standardy“ a jsou „úderem do tváře íránských občanů“.⁷⁰

RUSKO: PREZIDENTSKÉ VOLBY

Popis problematiky

Po parlamentních volbách z prosince 2011, které byly poznamenány porušováním volebních standardů, protesty a zatýkáním demonstrantů, se dne 4. března v Rusku konaly volby prezidentské.⁷¹ Všeobecně se přitom očekávalo vítězství současného premiéra Vladimira Putina. Putin nakonec zvítězil již v prvním kole voleb s téměř

⁶⁵ Dopis Catheriny Ashtonové adresovaný hlavnímu íránskému vyjednavci Dr. Džalílimu k dispozici [ZDE](#).

⁶⁶ AlJazeera.com, 9. 3. 2012, World Powers Invite Iran to Nuclear Talks, [ZDE](#).

⁶⁷ Europolitics 4380, 8. 3. 2012. First Meeting with Iran Negotiators „in Coming Days“.

⁶⁸ European Union Institute for Security Studies, únor 2012, Iran: a Revolutionary Republic in Transition, [ZDE](#).

⁶⁹ NYTimes.com, 4. 3. 2012, Elections in Iran Favor Ayatollah's Allies, Dealing Blow to President and His Office, [ZDE](#). Carnegieendowment.org, 6. 3. 2012, The Aftermath of Iran's Parliamentary Elections, [ZDE](#).

⁷⁰ Prohlášení předsedy Evropského parlamentu k dispozici [ZDE](#).

64 % hlasů.⁷² Podle pozorovatelů OBSE byly podmínky voleb jasně vychýleny v jeho prospěch, neregulérnosti byly zaznamenány i v samotném volebním procesu.⁷³

Jednání v institucích EU

Tradičně ostře reagovali představitelé Evropského parlamentu; jeho předseda Martin Schulz je „znepokojen tím, že volební proces postrádal férovost“;⁷⁴ předseda skupiny ALDE Guy Verhofstadt pak prohlašuje, že „EU a USA musí dlouho a usilovně přemýšlet ... . U země, která nectí základní demokratické principy... nemůžeme říci, že vše běží dále jako normálně“.⁷⁵ Pro politiku EU ale pohled frakcí zastoupených v Evropském parlamentu není směrodatný; např. vysoká představitelky Unie Catherine Ashtonová výsledky voleb „bere v úvahu“;⁷⁶ zdrženlivě k tomuto tématu přistupují také představitelé velkých členských států EU.⁷⁷

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA: PODPORA ZE STRANY EU

Popis problematiky

Demokratická republika Kongo (KDR), mezi lety 1998-2003 dějiště tzv. africké světové války, se dlouhodobě nachází v neutěšeném stavu: východ země není pod kontrolou centrální vlády a je dějištěm nepřehledných konfliktů s mezinárodním rozměrem (některé povstalecké skupiny pocházejí ze sousední Rwandy a Ugandy, resp. jsou z nich podporovány). Samotná centrální vláda v čele s prezidentem Josephem Kabilou se od voleb z roku 2006 stala silně represivní a místo slíbené demokratizační a protikorupční agendy se soustředí především na posílení svého vlastního postavení a ovládnutí všech složek státní moci.⁷⁸ Fakticky je vláda velmi slabá a KDR bývá řazena mezi tzv. zhroucené státy (failed states). Dlouhodobé problémy země se odrážejí v tragické situaci jejich obyvatel – podle ukazatele Human Development Index byla KDR v roce 2011 nejméně rozvinutou zemí světa.⁷⁹

Jednání v institucích EU

EU se v KDR angažuje jednak formou rozvojové pomoci (pro léta 2008-2013 584 milionů eur) a humanitární pomoci (zhruba 45 milionů eur ročně), jednak dvěma misemi v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky: EUSEC RD Congo⁸⁰, která podporuje reformu armády KDR, a EUPOL RD Congo⁸¹, která podporuje reformu

⁷¹ Přehled SZBP prosinec 2011, Summit EU-Rusko, [ZDE](#). Pro komplexnější vhledy do současného vývoje v Rusku lze doporučit aktuální analýzu EUISS ([ZDE](#)).

⁷² TIC 2308/2012-MOSCOW, 5. 3. 2012.

⁷³ Zpráva pozorovatelů OBSE k dispozici [ZDE](#).

⁷⁴ Prohlášení předsedy Evropského parlamentu k dispozici [ZDE](#).

⁷⁵ Tisková zpráva skupiny ALDE k dispozici [ZDE](#).

⁷⁶ Prohlášení Catherine Ashtonové k dispozici [ZDE](#).

⁷⁷ Euobserver.com, 5. 3. 2012, EU institutions back Putin despite vote-rigging, [ZDE](#).

⁷⁸ Přehled SZBP říjen 2010, Konžská demokratická republika, [ZDE](#). Pro další všeobecné informace viz např. profil země na BBC ([ZDE](#)).

⁷⁹ Seznam UNDP podle HDI za rok 2011 k dispozici [ZDE](#).

⁸⁰ Mise má 96 členů, další informace o misi k dispozici [ZDE](#).

⁸¹ Mise má 63 členů, další informace k dispozici [ZDE](#).

police.⁸² Celkově se jedná o jednu z vyšších podpor věnovaných africkým zemím, podle Euobserver byla tato podpora v roce 2011 nejvyšší v rámci zemí AKP (Afrika, Karibik, Pacifik).⁸³ Podpora konžského režimu je dávana do souvislosti s nadějami do něj vkládanými po relativně svobodných volbách z roku 2006, velikostí země (rozlohou dvanáctá největší země světa se zhruba 70 miliony obyvatel) ale i s osobními vazbami bývalého eurokomisaře pro humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci Louise Michela s konžským prezidentem.⁸⁴

V listopadu 2011 proběhly v KDR všeobecné (prezidentské a parlamentní) volby, v nichž Joseph Kabila obhájil prezidentský post na dalších 5 let.⁸⁵ V EU se v souvislosti s volbami vedla debata nad mírou angažovanosti EU v KDR; v dubnu 2011 zaslala skupina europoslanců dopis vysoké představitelce Unie Catherine Ashtonové, v němž žádala o to, aby do KDR nebyla vysílána volební pozorovatelská mise, která bude jednak nákladná, jednak bude pouze legitimizovat zfalšované volby. Např. podle europoslance Charlese Tannocka (ECR) EU „rozdává štědré dary z peněz daňových poplatníků, aniž by něco žádala výměnou“.⁸⁶ Pozorovatelská mise nakonec vyslána byla, ale EU minulý rok sponzorovala konžské volby „pouze“ 45 milionů eur, narozdíl od voleb v roce 2006, kdy na tento účel věnovala 165 milionů eur.⁸⁷ Podle Euobserver se jedná o trend postupného opouštění delegitimizujícího se konžského režimu. Např. podle BBC však navzdory zamítavé reakci EU⁸⁸ na volby, jejichž transparentnost byla ze strany pozorovatelů zpochybněna⁸⁹, stále platí, že „západní diplomaté a byznysmeni preferují pana Kabilu“, protože představuje alespoň určitou kontinuitu.⁹⁰ EU je v každém případě v Kongu nadále aktivní: na počátku března 2012 navštívila KDR eurokomisařka pro humanitární pomoc Kristalina Georgieva, která oznámila, že Komise letos navýší humanitární pomoc na 59 milionů eur (z dřívějších zhruba 45 milionů eur ročně).⁹¹

⁸² Základní informace o vztazích EU-DRC k dispozici na webových stránkách ESVČ, k dispozici [ZDE](#).

⁸³ Pro srovnání: vyšší rozvojovou pomoc dostává např. Jihoafrická republika (2007-2013 980 milionů eur), obdobnou např. Súdán (od roku 2005 650 milionů eur).

⁸⁴ Euobserver.com, 1. 11. 2012, Congo fatigue: EU funding in the heart of Africa, [ZDE](#).

⁸⁵ Výsledek voleb ale nebyl uznán ze strany opozice.

⁸⁶ Euobserver.com, 1. 11. 2012, Congo fatigue: EU funding in the heart of Africa, [ZDE](#).

⁸⁷ Euobserver.com, 25. 11. 2012, EU steps back, as tensions build ahead of Congo elections, [ZDE](#).

⁸⁸ Např. ministr zahraničí Belgie, bývalé koloniální metropoli Konga, se odmítl účastnit kvůli nedostatečnému přezkumu volebních výsledků ze strany soudu.

⁸⁹ Zpráva pozorovatelů EU (EUE OM) k dispozici [ZDE](#). Zpráva pozorovatelů z nevládní organizace Carter Center k dispozici [ZDE](#).

⁹⁰ BBC.co.uk, 20. 12. 2011, Analysis: DR Congo elections open new wounds, [ZDE](#).

⁹¹ Tisková zpráva Komise k dispozici [ZDE](#).